

Kontinuita

Kontinuita v lidském konání je hodnotou sama o sobě – v historii i v současnosti. Měla by být obecně ceněnou strategií. Příroda funguje našťástí kontinuálně. I rakovina nás ohrožuje kontinuálně. Kontinuitu by tedy mělo mít i naše úsilí bránit se jí. Lidská společenství jsou nicméně řízena spíše diskontinuálně. Dokonce i monarchie a diktatury cyklují. V demokracii je ukotveno cyklické chování dvojnásob. Od voleb do voleb, od jedné vládní garnitury a ministerstev po jiné, od jedné představy a opatření k výrazně jiným. Na demokracii jsme sice pyšní, ale v přírodních zápasech nás hrubě znevýhodňuje kvapným střídáním svých poloh, vč. darebnosti a nemoudrosti, negacemi předchozího a přísliby rychlých zlepšení, které pak není čas nebo schopnost dotáhnout. Turbulence nahore lze kompenzovat jen udržováním linky dole. Příklady už máme i v naší onkologii hezké a trvalé, ovšem také varovné a úsměvné, vč. periodického „objevování Ameriky“. Novým objevitelům starých objevů nutno nicméně fandit, že se aspoň se zájmem pídí a neumdlévají.

Nedávno jsme slavili 50. Brněnské onkologické dny (BOD). Padesát let každoročních onkologických konferencí v toku času, v němž se stačily vystřídat dva až tři režimy a 25 ministerských garnitur. Pokroky a novinky přicházejí spojitě i ve skocích, náklady rostou exponenciálně, reálná zlepšení lineárně a lineárně roste také nádorová prevalence a incidence. Trendů si jedinec povšimne i sám, stačí se dožít. Každopádně je kontinuita BOD obdivuhodná a mimořádná i v mezinárodním měřítku. Nepochybně se touto kontinuitou také kultivuje dobou různě vymezovaný prostor, mentální, technologický i organizační. Kontinuita je mocnou zbraní v zápasu s entropií jako fyzikální mírou neuspořádanosti systému, k níž diverzita života i onkologie trvale inklinují. Touto větou bych BOD dooslavil a s nadějí na jejich další kontinuální pokračování téma opustil.

Jsou zde však četné jiné kontinuity snažení, méně inzerované, nicméně

v čase adhezivní čili ulpívající. Otcové-kultivátoři ústavu na Žlutém kopci byli už v roce 1979 spoluzakladateli Organizace evropských onkologických ústavů (OEI). Dnes bychom hovořili o formování eurostruktur. OEI zdárně pokračuje, vč. akreditací. Příklad si z něj tiše bere i nová konkurenční struktura EUnetCCC (European Network of Comprehensive Cancer Centers), která se nyní po bruselsku formuje a hledá. Hubení rakoviny vnímá jako společný politický úkol v rámci europlánu na ubíjení rakoviny EBCP (European Beating Cancer Plan). Tak či onak jsme stále evropsky in, neboť kdo není in, bude out.

Byli jsme ovšem in už po sněmu UICC v Ženevě v roce 2003, který nabádal formulovat národní onkologické programy. Ten náš první z let 2005–2007 byl textem prostý a snadno k zapamatování. Měl čtyři body:

1. Ustavit síť komplexních onkologických center (KOC) ve všech regionech, která postihnou diagnostiku vč. časného zachytu, operativu, radioterapii a medikamentózní léčbu zhoubných nádorů.
2. Budovat a kultivovat síť onkoslužeb v regionu v gesci KOC.
3. Sbírat, analyzovat a interpretovat vlastní onkologická data.
4. Nastavovat systém vzdělávání a edukace v onkologii.

To se zčásti stalo, zčásti klopotně děje. Budujeme „nové“ regionální onkologická pracoviště, která jsou či měla být s návazností na KOC už dávno. S vlastními daty zacházíme různě, znale hovoříme o datech ze Spojených států (USA), jako bychom vlastní ani neměli. Přitom Národní onkologický registr (NOR) s minimální chybovostí je zde od roku 1977 kontinuálně. NOR spěje od prostého sběru dat k hromadění „big data“ a jejich masovému analyzování pro organizátory péče už i u nás. Ve světě ta práce s „big data“ a „very big data“ znamená poskok až k nynější umělé inteligenci (artificial intelligence – AI), které

se ovšem přes počáteční nadšení začínáme také obávat. Třeba paní Ursula radí ve zprávě o stavu Evropské unie (EU) šlapat na brzdu a regulovat, aby neutrpělo lidství. Pan Donald radí v USA opačně, tedy nic nebrzdit, neregulovat, urychlit, dohnat a předejít, aby jeho vlast neutrpěla v konkurenci s panem Si z Číny. To uvádím jen pro ty, kdo kontinuálně sledují diskontinuální světovou politiku a její onkodopady. Paní Ursula překvapivě neváhala ve svém recentním projevu zmínit očekávaný přínos AI pro onkologickou prevenci. Tož uvidíme, nakolik bude ta onkopreventivní AI na styku farmaceuticko-průmyslového a vojensko-průmyslového komplexu životaschopným tématem v boji o bezpečnost euroobčana při jeho stálém ohrožení vším a všemi.

Pro specializovaná onkologická pracoviště v jednom objektu byla mezioborová týmová spolupráce obvyklá odedávna. Po znovuobjevení tohoto principu před dekádu a současným přiznáním i jednacích kódů multidisciplinárním týmům pojišťovny se týmové konání již uchycuje. A k tomu nově koordinátoři, neboť nestačí jen doporučit a velet, ale někdo to pak musí také zařídit a zprostředkovat. Nepochybně pozitivní zohlednění zkušenosti, že nádory léčí také dobrá a včasná mezioborová provázanost. Opět stačilo se starým konceptem jen kontinuálně vydržet pro oplodňování nové doby.

Podobně je to s recentním důrazem na centralizaci, lépe řečeno integraci onkologické péče, založené již systémem KOC před 20 lety. Téma je v praxi prý konfliktní. Ve skutečnosti vcelku bezproblémové, protože v toku času je už nyní k velkým onkochirurgickým operacím na relevantní pracoviště centralizováno 70–80 % případů, pro radioterapii a intenzivní chemoterapii ještě daleko více, stejně tak u krevních a dětských nádorů. Kdyby se problém centralizace či integrace s důvěrou ve zrání ponechal kontinuitě při posílení respektu a regionální gesci KOC a na souladné klidné síle

zdravotních pojišťoven, šlo by to „docenit“ i rychleji. Ministerstvo je sice vrcholné těleso, ale není to maxisterstvo.

Veselý příběh sveřepého kontinuálního snažení máme z 20letého zraní robotické operativy. První robotické operace prostaty byly v brněnském onkologickém ústavu provedeny již v roce 2006 na přístroji firmou zapůjčeném a zamýšleném ke koupi. Pak tehdejší bdělý ministr velel robotu přesunout jinam na místo příslušnější. Takže byl instalován u soukromníků v nevelké vsi 70 km západně od Brna. A protože na vsi nebývá dosti lékařů ani pacientů, jezdil tam pak 1–2× týdně po léta operovat náš vytrvalý urologický do-

cent naše pacienty svážené z brněnského onkologického, roboticky tehdy nepřislusného, ústavu. Za následujících 11 let tak získal vytrvalý urolog i ústav nemalou vlastní, byť distanční zkušenost s dvěma tisícovkami roboticky operovaných případů, tedy formálně řečeno s robotikou bez robota. Vystřídalo se mezitím šest až sedm ministrů, kteří všichni vyslovili podiv, účast, ale razítko pro zakoupení robota vlastního ústav obdržel až po 11 letech. Jiný takový případ patrně EU nezná, takže je třeba zdůraznit význam trpělivosti ve vlasti.

V lůně fenoménu kontinuity se někdy nachází kromě všeho pozitivního také

riziko kontinuity darebnosti či hlouposti. Těmto kontinuitám je třeba čelit, ač trvale zvítězit nemožno. Hloupost vnímáme zpravidla jako nemoudrost těch druhých. Stojí však za to zamyslet se i nad nemoudrostí vlastní a takové úsilí pak při prozření zcela diskontinuálně zastavit. To zmiňuji jen proto, aby chvála kontinuity měla komplexní rámec.

Každopádně kontinuitu všeho dobrého a již dosaženého střežme, a to kontinuálně. Je to mocná zbraň v chaosu času.

prof. MUDr. Jan Žaloudík, CSc.